



<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.43-52>

УДК 327(560:6)“20”

Валерія Безпала

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

<https://orcid.org/0009-0001-8268-5538>

Ірина Зайченко

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

<https://orcid.org/0000-0002-7916-0490>

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ ТУРЕЧЧИНИ В АФРИЦІ В УМОВАХ ЗМІН СУЧАСНОГО СВІТОПОРЯДКУ

У статті досліджено зовнішньополітичну стратегію Туреччини на Африканському континенті та її вплив на процеси регіоналізації в Африці. Проаналізовано еволюцію турецької політики в Африці, починаючи з кінця 1990-х років, коли було розроблено Африканський план дій, і до сучасного етапу активної дипломатичної, економічної, безпекової та культурної присутності. З'ясовано, що Туреччина застосовує комплексний підхід, поєднуючи інструменти публічної дипломатії, економічну співпрацю, військове співробітництво та засоби м'якої сили, що в синергії забезпечують їй унікальне позиціонування серед інших глобальних акторів на континенті.

Особливу увагу приділено аналізу основних наративів, за допомогою яких Туреччина конструює позитивний імідж в африканських країнах, зокрема твердженням про відсутність досвіду колоніалізму в минулому та орієнтацію на взаємовигідне партнерство, на відміну від інших глобальних гравців у регіоні: США, КНР, Росії та ін. Розглянуто базові механізми впливу Туреччини в Африці, а саме: збільшення кількості дипломатичних місій, інтенсифікація торговельно-економічної взаємодії, створення військових баз, укладання угод у сфері безпеки, надання гуманітарної допомоги та поширення турецької культури й освіти через відповідні державні інститути й недержавні інституції. Окреслено також роль приватних компаній і релігійних організацій у посиленні турецької присутності в регіоні.

У підсумку визначено прагнення Туреччини утвердитися в Африці в ролі довгострокового стратегічного партнера з одночасним посиленням власних економічних, політичних і безпекових позицій на континенті. Також вказано на ризики для самої Туреччини у разі продовження нарощування присутності в Африці, серед яких, зокрема: конкуренція з іншими глобальними і регіональними акторами, внутрішня політична динаміка в самій Туреччині та нестабільність у низці африканських держав. Виявлено перспективи подальшої активізації турецько-африканських відносин і необхідність врахування комплексного характеру нової африканської політики Туреччини в процесах регіональної інтеграції.

Ключові слова: Туреччина, Африка, політична географія, регіоналізація, економічна дипломатія, гуманітарна політика, культурна дипломатія, м'яка сила, неоосманізм, сучасний світопорядок.

Упродовж останніх двох десятиліть Туреччина істотно активізувала свою діяльність на Африканському континенті, що стало важливим елементом її загальної зовнішньополітичної стратегії. Поява Африки у фокусі зовнішньої політики Туреччини відбувається на тлі глобального посилення конкуренції між державами за вплив у регіонах, багатих на ресурси та стратегічно важливих для світової торгівлі й безпеки. На відміну від інших глобальних акторів, присутніх в Африці, Туреччина застосовує комплексний підхід, який поєднує економічні, дипломатичні, військові та культурні інструменти впливу. Водночас вона як зміцнює двосторонні відносини з окремими країнами, так і активно співпрацює з регіональними африканськими організаціями та Африканським Союзом, що відбувається синхронно з оновленням ролі держав Глобального Півдня та з урахуванням постколоніальної чутливості африканських країн, зростання конкуренції за інвестиції та ресурси, а також на фоні еволюції концепту м'якої сили в багатовекторних дипломатичних стратегіях.

Попри очевидну динаміку посилення турецької присутності в Африці, науковий аналіз цієї політики часто обмежується окремими аспектами — економічними, безпековими або гуманітарними. Водночас недостатньо досліджено системний характер турецької стратегії, її наративне обґрунтування та довгострокові наслідки для регіональної політики Африки й трансформації Туреччини в глобального гравця.

Мета цієї статті — комплексно проаналізувати зовнішньополітичну стратегію Туреччини в Африці як прояв трансформації її статусу з регіонального до глобального актора з фокусом на інструменти впливу, ключові наративи та механізми взаємодії з африканськими країнами в умовах змін сучасного світопорядку.

Наукова гіпотеза статті: за умови подальшого цілеспрямованого застосування Туреччиною синергії дипломатичних, економічних, безпекових, гуманітарних та культурних інструментів для формування стійкого позитивного іміджу й отримання довгострокових переваг в Африці слід очікувати не лише на нарощування присутності Туреччини в регіоні, але й на оновлення конфігурації глобального лідерства на континенті в умовах змін сучасного світопорядку.

Окремі аспекти зовнішньої політики Туреччини в категоріях неоосманізму та неопантюркізму досліджено в працях українських науковців і дослідників, зокрема О. Ауліна, О. Мошенка; близько-східний вектор турецької зовнішньої політики став предметом досліджень А. Худолія; проблеми регіональної безпеки в Африці та африканський сегмент зовнішньої політики, зокрема України, досліджено в статтях українських африканістів М. Олійник-Дьомочко, О. Мішина, А. Сапсая та ін. Турецько-африканське стратегічне партнерство перебуває у фокусі уваги турецьких дослідників: це передовсім Г. А. Аксой (H. A. Aksoy), С. Чевік (S. Çevik), Б. Сюслер (B. Süssler), М. Озкан (M. Özkan), С. Услу (S. Uslu), Б. Балджи (B. Balci) та ін. Однак саме у вітчизняній науці Африканський континент у зовнішній політиці Туреччини не став предметом окремого дослідження.

У статті використано низку **методів** для комплексного дослідження зовнішньої політики Туреччини в Африці, зокрема: компаративний та історичний аналіз для дослідження й порівняння еволюції турецької політики в регіоні Африки та в окремих субрегіонах континенту, нарощування присутності в регіоні; кейс-стаді для демонстрації різних «точок входу» Туреччини в африканські країни; системний підхід для дослідження зовнішньої політики Туреччини в Африці крізь синергетичний зв'язок багатьох векторів та інституцій реалізації цієї політики.

Один із ключових наративів, який просувають у турецькій політиці в Африці, дослівно звучить так: «Африка належить африканцям, ми тут не заради вашого золота»¹. Цей меседж проголосив у парламенті Габону в січні 2013 р. Реджеп Таїп Ердоган, який тоді перебував на посаді прем'єр-міністра Туреччини. Інший важливий наратив ґрунтується на твердженні, що Туреччина ніколи не була колоніальною державою і не мала колоніальних відносин з Африкою², на протиставлення європейським країнам, колоніальна експансія яких розпочалася на Африканському континенті ще у XV ст. і сягнула піку у XIX–XX ст.

¹ Moustapha Abdelkerim Idriss, "Turkey-Africa partnership: A development-oriented approach," *Anadolu Agency*, January 8, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/africa/analysis-turkey-africa-partnership-a-development-oriented-approach/1696640>.

² Mevlüt Çavuşoğlu, "Turkey-Africa: Solidarity and Partnership," accessed March 16, 2025, https://www.mfa.gov.tr/turkey_africa_-solidarity-and-partnership.en.mfa.

Проте зазначена позиція є лише частково обґрунтованою. Сучасна Турецька Республіка справді не брала участі в колонізації Африки в новітній період, проте Османська імперія, правонаступницею якої є Туреччина, згідно з Лозаннським договором 1923 року³, з XVI ст. суттєво впливала на значні частини континенту, зокрема на території сучасних Єгипту, Лівії, Алжиру, Тунісу та Судану⁴. Крім того, між XVI та XIX ст. османи встановили контроль над Африканським Рогом, утворивши еялет Хабеш, який охоплював сучасні Еритрею, Джибуті та північ Сомалі⁵.

Окрему увагу привертає позиціонування Туреччини у власних офіційних заявах. На сайті Міністерства закордонних справ Туреччини зазначено, що перше дипломатичне представництво Туреччини на південь від Сахари було відкрито на початку XX ст., а саме консульство у Харарі (Ефіопія) у 1912 р.⁶ Проте слід зауважити, що Турецька Республіка як сучасна держава була утворена лише у 1923 р.

Протиставлення Туреччини колоніальним практикам європейських держав, а також Сполучених Штатів Америки, Китаю та Росії, які справді не мали колоніальної присутності на Африканському континенті в минулому, видається дещо суперечливим, враховуючи історичну спадщину Османської імперії. І, з огляду на цей альтернативний європейському вектору зовнішньої політики Туреччини неоосманізм, саме на початку 1990-х років XX ст. країна почала здійснювати цілеспрямовану експансію в регіони, які свого часу були частиною Османської імперії: Північна Африка, Близький Схід, Ірак, Кавказ, Крим, Балкани⁷.

Олександр Мощенко пов'язує суттєві зміни в турецькій зовнішньополітичній поведінці з особистістю Реджепа Таїпа Ердогана, вказуючи, що саме після 2002 р. «Анкара принципово намагається змінити своє геополітичне “позиціонування” як у регіоні Великого Кавказу, так і у всій світовій політиці»⁸. Туреччина періоду правління Ердогана, на думку дослідника, постає потужним міжнародним гравцем та регіональним лідером із власною системою геополітичних інтересів.

Попри зазначені суперечності в наративному супроводі, зовнішньополітична стратегія Туреччини на Африканському континенті демонструє високий рівень ефективності. Протягом тривалого періоду, від заснування Турецької Республіки у 1923 р. до кінця 1990-х років, африканський напрямок залишався на периферії турецької зовнішньої політики. Втім, ситуація змінилася у 1998 р. із запровадженням Міністерством закордонних справ Туреччини Африканського плану дій, що ознаменував початок активної фази турецької присутності на континенті.

Аналізуючи турецьку політику в Африці, можна виокремити кілька основних напрямів, завдяки яким Анкара поступово завойовує прихильність африканських країн, а саме: дипломатичне розширення, економічну інтеграцію, безпекову співпрацю, гуманітарні ініціативи та культурну дипломатію.

Одним із ключових інструментів турецької стратегії на Африканському континенті є дипломатична експансія. Від початку 2000-х років Туреччина істотно розширила свою дипломатичну присутність, системно збільшуючи кількість посольств і консульств в африканських країнах. Якщо у 2002 р. кількість посольств Туреччини в Африці становила лише 12, то станом на 2023 р. вона зросла до 44⁹.

³ *The Lausanne Project. The Treaty of Lausanne*, accessed March 16, 2025, <https://thelausanneproject.com/history-lausanne-treaty/>.

⁴ Simeon Natchev, “Suleiman the Magnificent and the Ottoman Empire, c. 1566,” *World History Encyclopedia*, last modified February 27, 2023, <https://www.worldhistory.org/image/17127/suleiman-the-magnificent-and-the-ottoman-empire-c/>

⁵ Buğra Süssler and Chris Alden, “Turkey and African agency: the role of Islam and commercialism in Turkey’s Africa policy,” *The Journal of Modern African Studies* 60, no. 4 (2022): 597–617, <https://doi.org/10.1017/S0022278X22000349>.

⁶ Çavuşoğlu, “Turkey-Africa: Solidarity and Partnership.”

⁷ Олександр Аулін, «Специфіка стратегічних комунікацій Туреччини на постоттоманському просторі (1992–2020 рр.)», *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія* 51 (2020): 78–86, <https://doi.org/10.31861/hj2020.51.78-86>.

⁸ Олександр Мощенко, «Нова зовнішня політика Турецької Республіки в категоріях неоосманізму та неопантюркізму», *Гілея: науковий вісник* 90 (2014): 427–34.

⁹ Anne-Sophie Vial and Emile Bouvier, “Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). ‘African solutions for African problems’,” February 21, 2025, <https://www.lesclesdumoyenorient.com/Turkiye-the-new-regional-power-in-Africa-1-3-African-solutions-for-African.html>.

Починаючи з 2003 р. президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган відвідав 31 африканську країну (від часу його перебування ще на посаді прем'єр-міністра)¹⁰. Крім того, Туреччина налагоджує тісні взаємозв'язки з місцевими регіональними об'єднаннями. Зокрема, у 2008 р. Туреччина отримала статус стратегічного партнера Африканського Союзу. Також країна співпрацює з регіональними об'єднаннями: ECOWAS¹¹, IGAD¹², SADC¹³.

За даними Інституту статистики Туреччини, у 2023 р. товарообіг між Туреччиною та африканськими країнами зріс до 40,7 млрд дол. США, що майже на 60 % більше, ніж у 2013 р.¹⁴ Водночас імпорт Туреччини збільшився з 2,71 млрд дол. США у 2000 р. до 8,23 млрд дол. США у 2021 р., а експорт — з 1,37 млрд дол. США до 21,21 млрд дол. США¹⁵. Фактично, між 2005 і 2020 рр. експорт Туреччини до Африки зріс у геометричній прогресії на 291 %. Починаючи з 2016 р. Туреччина періодично організовує турецько-африканські економічні та бізнес-форуми в партнерстві з Африканським Союзом для розвитку торговельних відносин між Туреччиною та континентом¹⁶. У період з 2005 по 2020 р. прямі іноземні інвестиції Туреччини неухильно зростали і нині становлять близько 1,45 млрд дол. США¹⁷. Туреччина переважно інвестує в розвиток інфраструктури, будівництво та енергетику в Північній Африці, а нещодавно почала розширювати свою діяльність у напрямку Західної Африки та Африканського Рогу.

Турецька авіакомпанія Turkish Airlines здійснює 273 рейси щотижня до 60 різних пунктів призначення в 40 африканських країнах, тоді як у 2005 р. вона мала лише п'ять африканських напрямків польотів¹⁸. Туреччина також послабила візові обмеження для багатьох африканських країн, тож їхні громадяни можуть відвідувати Туреччину з діловою, туристичною та медичною метою¹⁹. Це сприяє поглибленню бізнесових зв'язків між Туреччиною та країнами Африканського континенту.

Рада з питань зовнішньоекономічних зв'язків Туреччини (DEIK) керує 45 діловими радами в африканських країнах з метою сприяння двосторонній торгівлі та взаємним інвестиціям. Кількість африканських країн, з якими Туреччина підписала угоди про торговельно-економічне співробітництво, досягла 45 у 2017 р., тоді як у 2003 р. їх було 23. Найбільший обсяг торгівлі Туреччина все ще має зі своїми традиційними партнерами в Північній Африці, а не на континенті загалом. Туреччина уклала угоди про вільну торгівлю з Єгиптом, Маврикієм, Марокко і Тунісом, а угода про вільну торгівлю з Суданом перебуває в процесі ратифікації. Угоди про вільну торгівлю скасовують митні збори та податки на торгівлю товарами та послугами між Туреччиною та її партнерами. В останні роки Туреччина також розширила свою присутність на ринках країн Африки на південь від Сахари²⁰.

Починаючи з 1998 р. Туреччина підписала угоди у сфері безпеки і оборони з 30 африканськими державами. Крім того, Туреччина має військових аташе у 19 африканських країнах²¹.

¹⁰ Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, "Türkiye-Africa Relations," accessed March 16, 2025, <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-africa-relations.en.mfa>.

¹¹ Abdallah Imam Haruna, "Türkiye's Foreign Relations with Regional Blocs in Sub-Saharan Africa: The Case of AU and ECOWAS," *Insight Turkey* 26, no. 3 (2024): 177–202, <https://doi.org/10.25253/99.2024263.11>.

¹² "Turkish-IGAD Partnership in Progress," accessed March 16, 2025, <https://igad.int/turkish-igad-partnership-in-progress/>.

¹³ Alfred Mutiwazuka, "Zimbabwe assumes SADC chair: Implications for business with Türkiye," *Daily Sabah*, July 28, 2024, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/zimbabwe-assumes-sadc-chair-implications-for-business-with-turkiye>.

¹⁴ Aanu Adeoye, Adam Samson, and Aditi Bhandari, "Turkey's expanding leverage in Africa," *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/6149698f-8192-425e-a6bc-07d1677b6029>.

¹⁵ H. A. Aksoy, S. Çevik, and N. Tanrıverdi Yaşar, "Visualising Turkey's Activism in Africa," *CATS Network*, June 3, 2022, <https://www.cats-network.eu/visualisations/visualising-turkeys-activism-in-africa>.

¹⁶ "Africa Business Forum to be ground for new collaborations," *Anadolu Agency*, October 12, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkiye-africa-business-forum-to-be-ground-for-new-collaborations-turkish-minister-says/3017252>.

¹⁷ Aksoy, Çevik, and Tanrıverdi Yaşar, "Visualising Turkey's Activism in Africa."

¹⁸ Adeoye, Samson, and Bhandari, "Turkey's expanding leverage in Africa."

¹⁹ Ibid.

²⁰ Aksoy, Çevik, and Tanrıverdi Yaşar, "Visualising Turkey's Activism in Africa."

²¹ Ibid.

Нині Туреччина має військові бази у двох африканських країнах — Сомалі та Лівії (військово-морську і сухопутну базу в Місраті та авіабазу в Аль-Ватія²²), де забезпечує військову підготовку в контексті розбудови потенціалу партнерів. У 2017 р. в Могадішо було створено Командування турецької оперативної-тактичної групи в Сомалі (Camp TURKSOM), яке є найбільшим турецьким центром військової підготовки за кордоном. 26 грудня 2017 р. Судан оголосив про надання Туреччині у 99-річну оренду острова Суакін, який раніше належав Османській імперії, для відновлення острова і створення інфраструктури, необхідної «для обслуговування цивільних кораблів і військових суден»²³. Міжнародна спільнота припускає імовірність будівництва ще однієї турецької військової бази на цьому острові, хоча Туреччина і Судан це заперечують.

Туреччина постачає до африканських країн різні види озброєння, передовсім безпілотники Bayraktar TB-2. Буркіна-Фасо, Ефіопія, Малі, Марокко, Нігер, Нігерія, Сомалі, Того, Туніс та інші країни мають ці дрони у своїх арсеналах²⁴. Туреччина також продає африканським країнам стрілецьку зброю, машини для розмінування, бронетехніку та гелікоптери²⁵. Експорт озброєнь Туреччини до Африки хоча й залишається відносно невеликим, останніми роками стрімко збільшився, наприклад, з 83 млн дол. США у 2020 р. до 460 млн дол. США у 2021 р.²⁶

Одним із ключових гравців у військовому та безпековому розгортанні Туреччини по всьому світу, особливо в Африці є непомітна приватна охоронна компанія SADAT. Саме в Африці Туреччина все частіше використовує SADAT для просування своїх амбіцій на континенті. Роль SADAT була особливо помітною під час турецької інтервенції на боці Триполі у 2019–2020 рр., коли вона перевезла кілька тисяч тонн зброї та військової техніки і, крім того, понад тисячу найманців під наглядом 88 кураторів SADAT²⁷. Навесні 2024 р. САДАТ відправила ще тисячу найманців до Нігеру для охорони «турецьких інтересів і проєктів», зокрема угоди про видобуток корисних копалин²⁸. З тих самих причин з літа 2024 р. «сотні» найманців також були розгорнуті в Буркіна-Фасо і Нігерії для забезпечення безпеки турецьких комерційних і гірничодобувних холдингів²⁹. САДАТ також присутня в багатьох інших частинах Африканського континенту, зокрема для підготовки сил союзників або партнерів Туреччини. Це стосується, наприклад, Сомалі, Чаду, Ефіопії та Того³⁰. Численні угоди про співпрацю у сфері безпеки, підписані Туреччиною з африканськими країнами, схоже, базуються на закупівлі турецької військової техніки та/або послугах безпеки, які надає SADAT.

Туреччина надає гуманітарну допомогу багатьом країнам Африканського континенту через Міністерство охорони здоров'я Туреччини, Генеральну дирекцію Турецького Червоного Півмісяця та Турецьке агентство зі співробітництва та координації (ТІКА), Діанет, а також неурядові організації (Фонд прав і свобод людини та гуманітарної допомоги (ІНН) та Інститут Юнуса Емре, який має на меті просувати турецьку мову та культуру в усьому світі). Турецьке агентство зі співробітництва та координації (ТІКА) має 22 офіси з координації програм по всій Африці³¹. Турецька гуманітарна допомога є привабливою для африканських країн, адже надається без будь-яких політичних та економічних умов, на відміну від інших глобальних акторів.

²² Vial and Bouvier, "Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). 'African solutions for African problems'."

²³ "Turkey to restore Sudanese Red Sea port and build naval dock," *Arab News*, December 27, 2017, <https://www.arabnews.com/node/1214941/middle-east>.

²⁴ Marina Daras, "Why Turkey's election is being closely followed in Africa," *BBC*, May 25, 2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-65671723>.

²⁵ Adeoye, Samson, and Bhandari, "Turkey's expanding leverage in Africa."

²⁶ Vial and Bouvier, "Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). 'African solutions for African problems'."

²⁷ Zafer Yörük, "SADAT: the horsemen of the apocalypse?" February 22, 2020, <https://www.duvarenglish.com/columns/2020/02/22/sadat-the-horsemen-of-the-apocalypse>.

²⁸ "La société militaire turque Sadat a déployé des centaines de mercenaires au Niger," *Agence Ecofin*, mai 21, 2024, <https://www.agenceecofin.com/securite/2105-118838-la-societe-militaire-turque-sadat-a-deploye-des-centaines-de-mercenaires-au-niger>.

²⁹ "Syrian rebels sent to Africa to guard mines and businesses," *Middle East Eye*, June 8, 2024, <https://www.middleeasteye.net/news/syrian-rebels-deployed-africa-guard-mines-and-businesses-islamic-state>.

³⁰ Eren Ersozoglul, "SADAT: The Turkish mercenaries who support Islamist groups," *SOFREP*, July 7, 2020, <https://sofrep.com/news/sadat-the-turkish-mercenaries-who-support-islamist-groups/>

³¹ Çavuşoğlu, "Turkey-Africa: Solidarity and Partnership."

Політичний вплив турецької гуманітарної допомоги найбільш помітний у Сомалі, де Туреччина у 2011 р. після смертоносного голоду стала головним донором. Відтоді Сомалі є найбільшим реципієнтом (до 1 млрд дол. США за останнє десятиліття) турецької офіційної допомоги розвитку в Африці³². Тобто Туреччина є найбільшим донором у цій охопленій кризою країні, а також найбільшим політичним і військовим союзником уряду Могадішо³³.

Важливим аспектом турецької гуманітарної допомоги є неурядові громадські організації. Це майже повністю релігійні організації (іслам сунітського спрямування), які займаються різними видами благодійності: буріння водяних свердловин, фінансування шкіл, медресе (релігійних навчальних закладів) і сиротинців, розподіл продуктів харчування, зокрема м'яса жертвних тварин під час священного тижня Ід аль-Адха (свято жертвоприношень), безкоштовне медичне обслуговування і хірургічні операції, які проводять лікарі-волонтери з Туреччини³⁴.

Туреччина також має низку державних установ, які інструменталізують культуру та ідентичність, зокрема спільну релігію, як актив у своїй проєкції м'якої сили. Інститут Юнуса Емре, який просуває турецьку мову і культуру в усьому світі, має 10 центрів в Африці. Окрім Південної Африки та Руанди, ці центри розташовані в країнах з мусульманською більшістю населення. Діяєт, офіційна установа Туреччини, відповідальна за управління релігійними справами, працює майже по всьому континенту, будує мечеті, надає релігійну освіту, стипендії студентам для навчання в Туреччині та гуманітарну допомогу³⁵.

Освіта є основним компонентом турецької м'якої сили в Африці. У 2016 р. Туреччина заснувала напівдержавну Фундацію «Мааріф» для заміни освітньої мережі руху Гюлена. Нині ця фундація керує 191 школою у 25 країнах Африки³⁶. Туреччина надає стипендії африканським студентам для навчання. Основною організацією є Президентство у справах турків за кордоном і споріднених громад. У період з 2012 по 2022 р. понад 15 000 студентів із 54 африканських країн отримали стипендії на навчання в університетах. Загальна кількість африканських студентів (стипендії та за власний кошт) у турецьких університетах досягла 36 851 до 2021/2022 навчального року³⁷.

Поєднуючи свою м'яку силу та енергетичну дипломатію, Туреччина вийшла на ринок країн Африки на південь від Сахари в пошуках альтернативних джерел енергії. Втім, як стверджує С. Услу, результати цієї ініціативи виявилися неоднозначними й обмеженими з огляду на реальні можливості розвитку двосторонніх відносин. Через це здатність м'якої сили гарантувати енергетичну безпеку Туреччини була поставлена під сумнів³⁸.

Висновки. Протягом останніх двох десятиліть Туреччина здійснила стратегічний прорив на Африканському континенті, застосовуючи комплексний підхід, що охоплює дипломатичну, економічну та військову співпрацю, надання гуманітарної допомоги, а також використання інструментів культурної дипломатії без політичних або економічних умов. Така багатовимірна стратегія відрізняє Туреччину від інших геополітичних акторів в Африці, які здебільшого концентрують свої зусилля на окремих напрямках взаємодії або обумовлюють співпрацю проведенням політичних чи економічних реформ, дбаючи переважно про власні економічні інтереси.

Африканський напрям є унікальним для зовнішньої політики Туреччини, оскільки вперше в історії його розвиток не лише ініційовано державою, а й доповнено активною участю організацій громадянського суспільства, які працюють в Африці або займаються нею, і за менш ніж десятиліття сприйняття Африки в турецькому суспільстві суттєво змінилося. Сповідуючи принцип паносманізму і водночас лібералізуючи зовнішню політику, Туреччина успішно конвертує свій потужний економічний і політичний потенціал та стійкість у довгострокові проєкти на Африканському континенті, що, ймовірно, має перспективи стати поглибленим напрямом політики в найближчі роки.

³² Aksoy, Çevik, and Tanrıverdi Yaşar, "Visualising Turkey's Activism in Africa."

³³ Ibid.

³⁴ Süssler and Alden, "Turkey and African agency: the role of Islam and commercialism in Turkey's Africa policy."

³⁵ Aksoy, Çevik, and Tanrıverdi Yaşar, "Visualising Turkey's Activism in Africa."

³⁶ Ibid.

³⁷ Türkiye-Africa Relations.

³⁸ Safa Uslu, "Exploring Turkey's Energy Relations with Sub-Saharan Africa" (Durham theses, Durham University, 2018), <http://etheses.dur.ac.uk/12928/>

Список використаної літератури

- Аулін, Олександр. «Специфіка стратегічних комунікацій Туреччини на постоттоманському просторі (1992–2020 рр.)». *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія* 51 (2020): 78–86. <https://doi.org/10.31861/hj2020.51.78-86>.
- Мощенко, Олександр. «Нова зовнішня політика Турецької Республіки в категоріях неоосманізму та неопантюркізму». *Гілея: науковий вісник* 90 (2014): 427–34.
- Adeoye, Aanu, Adam Samson, and Aditi Bhandari. “Turkey’s expanding leverage in Africa.” *Financial Times*. Accessed March 16, 2025. <https://www.ft.com/content/6149698f-8192-425e-a6bc-07d1677b6029>.
- Agence Ecofin. “La société militaire turque Sadat a déployé des centaines de mercenaires au Niger.” *Agence Ecofin*, mai 21, 2024. <https://www.agenceecofin.com/securite/2105-118838-la-societe-militaire-turque-sadat-a-deploye-des-centaines-de-mercenaires-au-niger>.
- Aksoy, H. A., S. Çevik, and N. Tanrıverdi Yaşar. “Visualising Turkey’s Activism in Africa.” *CATS Network*, June 3, 2022. <https://www.cats-network.eu/visualisations/visualising-turkeys-activism-in-africa>.
- Anadolu Agency. “Africa Business Forum to be ground for new collaborations.” *Anadolu Agency*, October 12, 2023. <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkiye-africa-business-forum-to-be-ground-for-new-collaborations-turkish-minister-says/3017252>.
- Arab News. “Turkey to restore Sudanese Red Sea port and build naval dock.” *Arab News*, December 27, 2017. <https://www.arabnews.com/node/1214941/middle-east>.
- Çavuşoğlu, Mevlüt. “Turkey-Africa: Solidarity and Partnership.” Accessed March 16, 2025. https://www.mfa.gov.tr/turkey_africa_solidarity-and-partnership.en.mfa.
- Daras, Marina. “Why Turkey’s election is being closely followed in Africa.” *BBC*, May 25, 2023. <https://www.bbc.com/news/world-africa-65671723>.
- Ersozoglu, Eren. “SADAT: The Turkish mercenaries who support Islamist groups.” *SOFREP*, July 7, 2020. <https://sofrep.com/news/sadat-the-turkish-mercenaries-who-support-islamist-groups/>
- Haruna, Abdallah Imam. “Türkiye’s Foreign Relations with Regional Blocs in Sub-Saharan Africa: The Case of AU and ECOWAS.” *Insight Turkey* 26, no. 3 (2024): 177–202. <https://doi.org/10.25253/99.2024263.11>.
- Idriss, Moustapha Abdelkerim. “Turkey-Africa partnership: A development-oriented approach.” *Anadolu Agency*, January 8, 2020. <https://www.aa.com.tr/en/africa/analysis-turkey-africa-partnership-a-development-oriented-approach/1696640>.
- IGAD. “Turkish-IGAD Partnership in Progress.” Accessed March 16, 2025. <https://igad.int/turkish-igad-partnership-in-progress/>
- Middle East Eye. “Syrian rebels sent to Africa to guard mines and businesses.” *Middle East Eye*, June 8, 2024. <https://www.middleeasteye.net/news/syrian-rebels-deployed-africa-guard-mines-and-businesses-islamic-state>.
- Mutiwazuka, Alfred. “Zimbabwe assumes SADC chair: Implications for business with Türkiye.” *Daily Sabah*, July 28, 2024. <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/zimbabwe-assumes-sadc-chair-implications-for-business-with-turkiye>.
- Natchev, Simeon. “Suleiman the Magnificent and the Ottoman Empire, c. 1566.” *World History Encyclopedia*. Last modified February 27, 2023. <https://www.worldhistory.org/image/17127/suleiman-the-magnificent-and-the-ottoman-empire-c/>
- Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs. “Türkiye-Africa Relations.” Accessed March 16, 2025. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-africa-relations.en.mfa>.
- Süsler, Buğra, and Chris Alden. “Turkey and African agency: the role of Islam and commercialism in Turkey’s Africa policy.” *The Journal of Modern African Studies* 60, no. 4 (2022): 597–617. <https://doi.org/10.1017/S0022278X22000349>.
- The Lausanne Project. The Treaty of Lausanne*. Accessed March 16, 2025. <https://thelausanneproject.com/history-lausanne-treaty/>
- Uslu, Safa. “Exploring Turkey’s Energy Relations with Sub-Saharan Africa.” Durham theses, Durham University, 2018. <http://etheses.dur.ac.uk/12928/>
- Vial, Anne-Sophie, and Emile Bouvier. “Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). ‘African solutions for African problems’.” February 21, 2025. <https://www.lesclesdumoyenorient.com/Turkiye-the-new-regional-power-in-Africa-1-3-African-solutions-for-African.html>.

Yörük, Zafer. "SADAT: the horsemen of the apocalypse?" February 22, 2020. <https://www.duvarenglish.com/columns/2020/02/22/sadat-the-horsemen-of-the-apocalypse>.

Bibliography

- Adeoye, Aanu, Adam Samson, and Aditi Bhandari. "Turkey's expanding leverage in Africa." *Financial Times*. Accessed March 16, 2025. <https://www.ft.com/content/6149698f-8192-425e-a6bc-07d1677b6029>.
- Agence Ecofin. "La société militaire turque Sadat a déployé des centaines de mercenaires au Niger." *Agence Ecofin*, mai 21, 2024. <https://www.agenceecofin.com/securite/2105-118838-la-societe-militaire-turque-sadat-a-deploye-des-centaines-de-mercenaires-au-niger>.
- Aksoy, H. A., S. Çevik, and N. Tanrıverdi Yaşar. "Visualising Turkey's Activism in Africa." *CATS Network*, June 3, 2022. <https://www.cats-network.eu/visualisations/visualising-turkeys-activism-in-africa>.
- Anadolu Agency. "Africa Business Forum to be ground for new collaborations." *Anadolu Agency*, October 12, 2023. <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkiye-africa-business-forum-to-be-ground-for-new-collaborations-turkish-minister-says/3017252>.
- Arab News. "Turkey to restore Sudanese Red Sea port and build naval dock." *Arab News*, December 27, 2017. <https://www.arabnews.com/node/1214941/middle-east>.
- Aulin, Oleksandr. "Specifics of Turkey's Strategic Communications in the Postottoman Space (1992–2020)." *History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University* 51 (2020): 78–86. <https://doi.org/10.31861/hj2020.51.78-86> [in Ukrainian].
- Çavuşoğlu, Mevlüt. "Turkey-Africa: Solidarity and Partnership." Accessed March 16, 2025. https://www.mfa.gov.tr/turkey_africa_solidarity-and-partnership.en.mfa.
- Daras, Marina. "Why Turkey's election is being closely followed in Africa." *BBC*, May 25, 2023. <https://www.bbc.com/news/world-africa-65671723>.
- Ersozoglu, Eren. "SADAT: The Turkish mercenaries who support Islamist groups." *SOFREP*, July 7, 2020. <https://sofrep.com/news/sadat-the-turkish-mercenaries-who-support-islamist-groups/>.
- Haruna, Abdallah Imam. "Türkiye's Foreign Relations with Regional Blocs in Sub-Saharan Africa: The Case of AU and ECOWAS." *Insight Turkey* 26, no. 3 (2024): 177–202. <https://doi.org/10.25253/99.2024263.11>.
- Idriss, Moustapha Abdelkerim. "Turkey-Africa partnership: A development-oriented approach." *Anadolu Agency*, January 8, 2020. <https://www.aa.com.tr/en/africa/analysis-turkey-africa-partnership-a-development-oriented-approach/1696640>.
- IGAD. "Turkish-IGAD Partnership in Progress." Accessed March 16, 2025. <https://igad.int/turkish-igad-partnership-in-progress/>.
- Middle East Eye. "Syrian rebels sent to Africa to guard mines and businesses." *Middle East Eye*, June 8, 2024. <https://www.middleeasteye.net/news/syrian-rebels-deployed-africa-guard-mines-and-businesses-islamic-state>.
- Moshchenko, Oleksandr. "The New Policy of the Turkish Republic in Terms of Neo-Ottomanism and Neo-Panturkism." *Gileya: scientific herald* 90 (2014): 427–34 [in Ukrainian].
- Mutiwazuka, Alfred. "Zimbabwe assumes SADC chair: Implications for business with Türkiye." *Daily Sabah*, July 28, 2024. <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/zimbabwe-assumes-sadc-chair-implications-for-business-with-turkiye>.
- Netchev, Simeon. "Suleiman the Magnificent and the Ottoman Empire, c. 1566." *World History Encyclopedia*. Last modified February 27, 2023. <https://www.worldhistory.org/image/17127/suleiman-the-magnificent-and-the-ottoman-empire-c/>.
- Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs. "Türkiye-Africa Relations." Accessed March 16, 2025. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-africa-relations.en.mfa>.
- Süsler, Buğra, and Chris Alden. "Turkey and African agency: the role of Islam and commercialism in Turkey's Africa policy." *The Journal of Modern African Studies* 60, no. 4 (2022): 597–617. <https://doi.org/10.1017/S0022278X22000349>.
- The Lausanne Project. The Treaty of Lausanne*. Accessed March 16, 2025. <https://thelausanneproject.com/history-lausanne-treaty/>.
- Uslu, Safa. "Exploring Turkey's Energy Relations with Sub-Saharan Africa." Durham theses, Durham University, 2018. <http://etheses.dur.ac.uk/12928/>

Vial, Anne-Sophie, and Emile Bouvier. "Türkiye, the new regional power in Africa (1/3). 'African solutions for African problems'." February 21, 2025. <https://www.lesclesdumoyenorient.com/Turkiye-the-new-regional-power-in-Africa-1-3-African-solutions-for-African.html>.

Yörük, Zafer. "SADAT: the horsemen of the apocalypse?" February 22, 2020. <https://www.duvarenglish.com/columns/2020/02/22/sadat-the-horsemen-of-the-apocalypse>.

Valeriia Bezpala

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Iryna Zaichenko

National University of Kyiv-Mohyla Academy

TURKEY'S FOREIGN POLICY STRATEGY IN AFRICA IN THE CHANGING WORLD ORDER

Abstract

This article examines Turkey's foreign policy strategy toward the African continent and its impact on regionalization processes. The evolution of Turkey's engagement in Africa is analyzed, starting from the late 1990s with the development of the African Action Plan through the current phase of active diplomatic, economic, security, and cultural presence. It is revealed that Turkey employs a comprehensive approach by combining official diplomacy, economic cooperation, military collaboration, and soft power tools, which ensure its unique positioning among other global actors on the continent.

Particular attention is paid to the analysis of key narratives through which Turkey constructs a positive image among African countries, notably emphasizing its lack of a colonial past and its orientation toward mutually beneficial partnerships. The study explores Turkey's major mechanisms of influence, such as the expansion of diplomatic missions, intensification of trade and economic cooperation, establishment of military bases, the signing of security agreements, provision of humanitarian aid, and promotion of Turkish culture and education through relevant state and non-state institutions. The role of private companies and religious organizations in strengthening Turkey's regional presence is also highlighted.

The article concludes that Turkey seeks to establish itself as a long-term strategic partner to African countries while simultaneously reinforcing its economic, political, and security positions on the continent. However, the realization of these ambitions may face several challenges, including competition from other global and regional actors, internal political dynamics within Turkey, and instability in several African states. The prospects for further intensification of Turkey-Africa relations are outlined, along with the need to consider the complex nature of Turkey's new African policy within the broader context of regional integration processes.

Keywords: Turkey, Africa, foreign policy, regionalization, economic diplomacy, security cooperation, humanitarian policy, cultural diplomacy, soft power, neo-Ottomanism.

Подано / Submitted: 21.06.2025

Прийнято до публікації після рецензування / Accepted: 05.07.2025

Оприлюднено / Published: 21.08.2025

Безпала Валерія Ігорівна — здобувачка ступеня магістра за освітньо-науковою програмою «Бізнес-дипломатія і GR-політики» Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Bezpala Valeriia — Master's student majoring in "Business Diplomacy and Government Relations Politics", National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0001-8268-5538

E-mail: v.bezpala@ukma.edu.ua

Зайченко Ірина Анатоліївна — кандидатка історичних наук, доцентка кафедри міждисциплінарної освіти Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Zaichenko Iryna — PhD in History, Associate Professor, Department of Interdisciplinary Education, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0000-0002-7916-0490

E-mail: i.zaichenko@ukma.edu.ua

.....
Цитування (Чикаго: виноска і бібліографія):

Безпала, Валерія, та Ірина Зайченко. «Зовнішньополітична стратегія Туреччини в Африці в умовах змін сучасного світопорядку». *Empirio* 2, № 2 (2025): 43–52. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.43-52>.

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Bezpala, Valeriia, and Iryna Zaichenko. "Turkey's Foreign Policy Strategy in Africa in the Changing World Order." *Empirio* 2, no. 2 (2025): 43–52. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.43-52> [in Ukrainian].



Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)